

самостійне, а згадки про «Рігведу» (хоча і численні) у наукових працях ученого легко губляться у величезному обсязі його писань. Кількість Франкових перекладів з «Рігведи» загалом незначна: 5 уривків (14 строф). Вони друкувались у двох виданнях: у «Передмові» до книги «Вибір декламацій для руських селян і міщан» (1898) письменник помістив гімн «До Варуни», а у власному перекладі статті Є. Єлачіча «Крайня північ – вітчизна людскости» (1910) І. Франко подав уривки з гімнів «До Індри», «До Адітів», «До Ашвінів»; «До Ушас».

І. Франка також цікавила релігійна література. Ще в гімназії письменник переклав віршами цілого Іова, а під кінець життя – усі 34 гомерівські гімни. У статті «Духовна й церковна поезія на Сході й на Заході» (1913) І. Франко ставить в один ряд гомерівські гімни, біблійні пісні та псалми разом з гімнами «Рігведи», відрізняючи їх від поезії церковної. Основна відмінність між церковною та релігійною поезією полягає, на думку письменника, в тому, що «поезія церковна далека вже від тої наївної віри, того безпосереднього виливу чуття людського перед божеством, якими визначається первісна поезія релігійна». Для Франка релігійна поезія – це дитиняча щирість, позбавлена техніки, навмисності, розмислу. Тому у трактаті «Із секретів поетичної творчості» (1898) бачимо прихильне ставлення І. Франка до Платонового визначення поетичної творчості, згідно з яким поети «не чинять з розмислом, але якимсь природним поривом, немов маючи в собі якогось іншого духа». З цієї ж причини письменник негативно висловлювався про дефініцію Арістотеля, згідно з якою «поет» – це «рукодільник», «ремісник», а поезія це «артистична техніка без властивої творчості» [2].

Усе, перелічене вище, – це лише невелика частка того, над чим працював І. Франко в останні роки свого життя. У перекладах творів світової літератури письменник вбачав просвітне значення, що робило їх частиною української культури.

Література:

1. Грінченко М. Спогади про Івана Франка та про його сімейне вогнище. Спадщина. Літературне джерелознавство. Текстологія. Київ: Стилос, 2010. Т. 5. С. 190-227. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Hrinchenko_Maria/Spohady_pro_Ivana_Franka_ta_pro_ioho_semiove_ohnysche.pdf?PHPSESSID=o5j4o0r3vujfu7811gs5nn4584 (дата звернення: 02.10.2023).

2. Перекладач Іван Франко. URL: https://osvita.ua/vnz/reports/ukr_lit/16012/ (дата звернення: 02.10.2023).

ПЕРЕКЛАДАЦЬКІ КОНЦЕПЦІЇ ЙОГАНН-ГОТФРІДА ГЕРДЕРА

Луцко О. О.

гр. АУП-17

Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка

Наук. керівник – к.філол.н, доцент Загородня Л. З.

У Німеччині перекладацька діяльність відіграла надзвичайно важливу роль, адже вона була одним з головних засобів створення літературної мови. У жодній іншій країні переклади не мали такого великого значення. Вони стали невід’ємною складовою німецької культури. Тому є необхідність у вивченні історії Німеччини та всіх чинників, які вплинули на розквіт перекладу у цій країні. Ця стаття присвячена німецьким перекладам у стилі романтизму, зокрема, у ній досліджується перекладацька діяльність Йоганн-Готфріда Гердера.

Лейбніц стверджував: «Нема в світі мови, яка була б здатна передати слова іншої мови не лише з рівною силою, але хоча б навіть з адекватним виразом» [1, с. 183]. Подібні цитати поширили думки про неможливість перекладу як такого. На межі XVIII і XIX століть класицизм почав відходити на другий план і поширився романтизм. Ще одним важливим фактором, який сприяв появі романтизму в літературі стала Французька Революція, що почалася у 1789 році. Саме в цей час поширилися ідеї, які заперечували раціоналізм, заперечували формальну гармонію та інші неокласичні ідеали. Виникла віра в життєдайну силу уяви, в індивідуальне бачення світу поетом. Це стало революційним філософським ідеалом XVIII століття. Переклад почав більше сприйматися не як суха наука, а як прекрасне мистецтво.

Не оминув розквіт романтизму і Німеччину. Німецькі романтики та пост романтики кардинально змінили своє бачення перекладу. Вони більше не намагаються досягти так званого «ідеального» перекладу. Натомість кожен автор формує власний стиль, навіть якщо цей стиль передбачає помилки на зразок тавтології. Але романтики чудово розуміють проблемність перекладу, тому що все більше зростають вимоги щодо його якості.

Серед усіх епох саме романтизм приділяв найбільшу увагу перекладу. Особливо це стосується раннього романтизму, який незбагненно збагатив поетичну творчість Німеччини. Наприклад, Ф. Шлегель вважав найважливішою проблемою розрізнення справді оригінальних творів, перекладів без оригіналів та інших неоднозначних творів. Згідно з Новалісом переклад є як мінімум такою ж престижною діяльністю, як і написання власних творів, а то і взагалі переклад більш важливий [3].

Але значні зміни не відбулися б без переоцінки підходів до вивчення мови. Йоганн-Готфрід Гердер запевняв у необхідності перекладати так, щоб результат філологічно відповідав оригіналу. Він був представником німецького Просвітництва, філософом, фольклористом, перекладачем, письменником і мислителем. Хоча пізніше він зрікся раціоналістичної програми Просвітництва, яку проголосили Лессінг і Мендельсон, натомість він підкреслював важливу роль людської чуттєвості, перетворюючись на романтика. Його твір «Ідеї до філософії історії людства» пройнятий ідеєю своєрідності різних епох людської історії, прагненням зрозуміти їх. Гердер був переконаний, що дуже важливим є утвердження гуманності, тобто розуму і справедливості. Він розглядає людину як «першого вільновідпущеника природи», який має два походження: духовне і природне. Таким чином, філософ малює широку картину історичного розвитку людини від стародавніх часів до XIV століття [2].

Мова у творах Гердера набуває суто пізнавального призначення, і думка з її формою вираження утворюють нерозривну єдність, яку неможливо точно перекласти іншою мовою. Таким чином, переклад стає наслідуванням не наслідуваного. Але для німецького романтика це не стає перепоною. Навпаки, це стає для нього випробуванням, а отже поштовхом до самовдосконалення. Йоганн-Готфрід зробив історичну адекватність перекладів головним принципом перекладу, який залишився ключовим і надалі, хоча часто робилися спроби його «творчого видозмінення» [1, с. 184].

Література:

1. Збірник наукових праць В. О. Подміногіна з історії та теорії перекладу. Харків : Вид-во НУА, 2017. 468 с.
2. Йоганн-Готфрід Гердер. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Йоганн-Готфрід_Гердер (дата звернення: 28.09.2023).
3. Переклад у романтиків і в епоху пост романтизму. URL: <http://um.co.ua/6/6-5/6-540.html> (дата звернення: 28.09.2023).